

N:o 18.

Ank. till Riksd. kansli den 7 maj 1889, k. 5 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, med anledning af herr L. O. Smiths motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om undersökning och förslag till befrämjande af näringslifvets utveckling i Norrbottens län.

Uti en till Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 hänvisad motion, n:o 52, har herr L. O. Smith hemställt,

»att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t genom sakkunnige män låta ur rättslig och ekonomisk synpunkt utreda eganderätts- och naturförhållandena samt näringsvilkoren i Norrbottens län genom undersökning på ort och ställe, i den mån detta befinnes nödigt, och derefter till Kongl. Maj:t inkomma med förslag till upparbetande af de för Norrbottens län naturliga näringskällorna, äfvensom till de lagstiftnings- och förvaltningsåtgärder, som må kunna finnas lämpliga att vidtaga för att i bemälda län åvägabringa ett lifskraftigt näringslif ej blott till gagn för ortens befolkning utan äfven till nytta för riket i sin helhet».

I anledning af det vid innevarande riksdag väckta förslag om exporttull på jernmalm har motionären, jemte en historisk framställning af näringsförhållandenas utveckling inom Norrbottens län, fäst uppmärksamheten på detta i många afseenden af naturen synnerligen gynnade, men, enligt motionärens åsigt, af svenska folket och dess representation hardt när bortglömda län, inom hvars vidsträckta område fin-

nas de stora kvantiteter jernmalm, som väckt tanken på ofvannämnda förslag.

Under mer än ett sekel hafva emellertid många företag kommit till stånd för tillgodogörande af Norrbottens rika tillgångar på skog, malm och odlingslägenheter, och statens bidrag till desamma hafva uppgått till ganska ansevärliga belopp. Alla dessa företag, med undantag af dem, som afsett förädling af skogsprodukter, hafva dock alltjemt strandat till följd af klimatets hårdhet samt bristen på kommunikationsmedel eller förlagsmedel, ända till dess år 1882 koncession beviljades ingenjörfirman Wilkinsson & Jarvis att på vissa vilkor anlägga och trafikera en jernväg från Luleå öfver Gellivara till Ofoten, som borde till hela sin längd vara färdigbyggd före 1891 års utgång, hvilka bemålde koncessionsinnehafvare sedermera för en tid af 50 år, räknadt från år 1888, jemväl fått å sig öfverlåten Gellivare aktiebolags rätt till grufvbrytning. Emellertid har äfven detta företag haft att kämpa med stora svårigheter, och ovisst torde vara, om firman eller de personer, som hon med sig förenat, lyckas genomföra detsamma. Skulle så ej kunna ske och följden deraf blifva den, att jernvägen erbjudes staten, torde vederbörande hafva att i första hand härom hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning, för den åtgärd, som deraf må kunna föranledas.

Vidare får utskottet med afseende på kommunikationerna erinra, att, hvad jernvägsanläggningar angår, här liksom å andra orter inom landet hufvudbanans fullbordande torde böra föregå byggandet af bibanor, hvilkas läge i allmänhet måste betingas af den för hufvudbanan slutligen fastställda rigtning; och är i sådant afseende att hoppas, att följande Riksdagar skola, likasom den nuvarande, genom rikligare anslag än tillföre finnas villige att hastigare befordra norra stambanans färdigbyggande.

Hvad åter angår frågan om flottleder för fortskaffning af timmer till hafskusten eller annorstädes förlagda sågverk, har Riksdagen sig bekant, att kongl. domänstyrelsen redan länge haft sin uppmärksamhet rigtad på denna angelägenhet; likasom ock utskottet inhemtat, att, beträffande anläggande af landsvägar, detta ämne länge utgjort och fortfarande utgör föremål för myndigheters och menigheters gemensamma sträfvanden, något som jemväl är händelsen med torrläggning af odlingsbara marker eller af sådana, som, utan att kunna för odling användas, medföra frostländighet för omkringliggande trakt.

Den geologiska undersökning, som på Kongl. Maj:ts nådiga befallning år 1875 blifvit utförd af sakkunnige personer, hvilkas härom af-

gifna berättelse år 1877 befordrats till trycket, har visserligen bragt i dagen åtskilliga värderika upplysningar angående de geologiska och tekniskt-ekonomiska förhållandena inom dessa trakter, men ännu återstår dock att lära närmare känna utsträckning, förekomstsätt och användbarhet af åtskilliga här befintliga mineralier, såsom den temligen ymnigt förekommande olivinstenen, hvilken dels är användbar till slip- och brynstenar och dels stundom innehåller guld och platina, samt slutligen apatit, hvilken, såsom innehållande fosforsyrad kalk, kan bereda det svenska jordbruket oberäkneliga fördelar, derom utskottet, i anledning af en annan motion, n:o 59, meddelat särskildt utlåtande. I händelse den inom Norrbotten befintliga apatiten endast förekommer i förening med jernmalm, så skulle enligt § 8 i gällande grufvstadga detta värderika mineral, der inmutningen verkställdes i uppgifven afsigt att bearbeta jernmalm, tillfalla inmutare eller innehafvare af sådan kronojord, hvaröfver denne har dispositionsrätt, men icke staten såsom jordegare, hvarför det synes utskottet böra tagas under öfvervägande, huru vida icke genom inmutningsrättens suspenderande å kronojord inom Norrbottens län eller på annat sätt nu gällande bestämmelser i grufvstadgan angående rätt till icke inmutningsbara mineral borde förändras, i syfte att åt staten bevara denna rätt i fråga om mark, som af kronan eges, men hvarå dispositionsrätten är åt annan upplåten. Utskottet anser dock, att initiativet till en dylik åtgärd bör tagas icke af Riksdagen utan af Kongl. Maj:t, som icke läser underlåta att åt denna angelägenhet egna sin nådiga uppmärksamhet, om Riksdagen bifaller, hvad utskottet i ofvan omförmälda betänkande föreslagit. Om nemligen en förnyad geologisk undersökning i förening med en teknisk-ekonomisk utredning af dithörande omständigheter kommer till stånd, så lära dervid de förut nämnda stenarterna säkerligen komma att uppmärksammas utan att särskild underdånig skrifvelse derom aflåtes, under det att den å malmfyndigheterna verkställda undersökningen torde hafva medfört all den upplysning, som skäligen må kunna fördras af staten till vägledning för den enskilda företagsamhetens fortsatta forskningar.

Af hvad sålunda blifvit anfördt torde framgå, att ifrågavarande landsdel icke i den grad, som motionären förmenat, varit i saknad af uppmärksamhet från vare sig det allmännas eller enskildes sida, om än här vid lag obestriddigen ännu mycket återstår.

För framgången af en undersökning, afsedd att tjena till underlag för förslag till omskapande af en hel landsdels näringslif, erfordras, enligt utskottets åsigt, en begränsning af uppdraget, när eljest mångfalden af hit hörande ärenden gör omöjligt att, åtminstone inom en öfverskådlig tidrymd, ur det vunna undersökningsmaterialet kunna vinna ett praktiskt resultat. Det är ingalunda några obetydliga fordringar, som komme att ställas på de sakkunnige män, hvilka skulle hedras med det af motionären föreslagna uppdrag, hvilket af honom närmare angifves, då han i sin motion, sid. 24 och 25, yttrar följande:

Det kunskapsmaterial i rättsligt, ekonomiskt och tekniskt hänseende, som man bör hafva till sitt förfogande, innan man inlåter sig på frågan om hvad som skall göras, är sannerligen icke obetydligt. Utan att på minsta vis vilja söka att därför uppställa något program, torde likväl här böra och kunna påpekas behofvet af kännedom: om beskaffenheten och omfånget af de enskildes besittningsrätt till malmfälten; om inmutningsrätten bör för Norrbotten bibehållas; om storleken af skogstillgångarna och skogens fördelning i stats- och privategendom; om jernmalternas beskaffenhet och deras användbarhet för olika slag af jerntillverkning, särskildt om de lämpa sig för beredning af stål; om kostnaderna för malmens brytning och transport till uthamn; om fraktkostnaderna från Luleå och från Ofoten till afsättningsorterna; om konsumtionen af jernmalm i de jernproducerande länderna och importen deraf till samma länder; om befintliga konkurrerande jernmalmtillgångar och kostnaderna för deras tillgodogörande; om villkoren för en lönande jernförädling i Norrbotten, såsom tillgång på träkol och vattenkraft, och de kommunikationsleder, som för deras tillgodogörande kunna behöfva öppnas; om kostnaden för tidsenliga stål- och valsverk; om storleken af den personal, som vid grufvor och jernverk skulle kunna finna användning, och beskaffenheten af den ekonomiska ställning, som skulle kunna beredas denna personal. En utredning af alla dessa förhållanden och andra dermed förknippade, såsom: till hvad belopp kostnaderna för inlösen af hvad de enskilde med laglig rätt besitta skulle uppgå, för den händelse det skulle ligga i statens intresse att göra Norrbotten till ett kronans regale; om staten bör vara egare af alla kommunikationsleder eller delar deraf; om den enskilda företagsamheten bör med statsbidrag uppmuntras, och i så fall till hvilken grad och på hvilka vilkor; det för dessa glest befolkade trakter lämpligaste sätt, hvarpå statsförvaltning och rättskipning skall kunna upprätthållas — allt detta och mer till är sålunda hvad som nu behöfver göras. Först då detta är gjordt, kan man bilda sig en rätt mening om den betydelse, malmfälten i Norrbot-

ten hafva och kunna få för denna landsdels utvecklingsmöjlighet och i huru hög grad staten bör ingripa för att med sina magtmedel bidra till uppkomsten och ordnandet af ett näringslif derstädes.

Det ur motionen anförda stycket torde ådagalägga, att en samtidigt undersökning af alla der angifna förhållanden skulle blifva ett synnerligen omfattande arbete, kanske det mest omfattande, som någonsin meddelats en komité här i landet; och bör i sammanhang härmed erinras, att afvittringen af lappmarkssocknarne ännu ej afslutats, samt att följaktligen den nödvändiga förutsättningen för en utredning af eganderättsförhållandena ännu icke är för handen.

Någon lättnad för en undersökning i detta ämne torde i sanning ej heller uppstå, derest, såsom motionären i förbigående föreslagit, för rättningen skulle utsträckas till hela det öfre Norrland, och ej heller komme arbetet att förenklas genom att ställas i samband med förslag, dels att inlösa en jernväg om 493 k.-m. längd och dels att till kronodomän förvandla hela Norrbottens län, som upptager en areal af 9,850,700 hektar eller omkring en fjerdedel af rikets hela ytvidd.

Det har ingalunda undgått utskottets uppmärksamhet, huru mycket som i förevarande hänseende är att göra inom Norrbottens län. En närmare utredning häraf skulle emellertid antaga dimensioner, vida öfverstigande de svaga krafter, som under en begränsad tid stå ett tillfälligt utskott till buds.

Motionären har för visso inlagt stor förtjenst genom den väckelse till lifaktighet, han sökt åstadkomma, och det är att hoppas, att hans framställning skall bära frukt, när tiden en gång är inne att sätta i verket utförbara delar af hans förslag.

Med stöd af hvad ofvan anfördt blifvit, nödgas emellertid utskottet för närvarande hemställa,

att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 maj 1889.

Gust. Tamm.